

ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

ԱՇՈՏ ԻԼՈՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ
(1935 - 2016)

2016թ. սեպտեմբերին, կարճատև հիվանդությունից հետո, ԱՄՆ-ում կյանքից հեռացավ Հայաստանի օգտակար հանածոների հանքավայրերի երկրաբանության, միներալոգիայի, երկրաքիմիայի և մետաղաձուլության բնագավառներում ճանաչված գիտնական, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, Ռուսաստանի ԲԳԱ անդամ, երկրաբանա-հանքաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր **Աշոտ Իլտյի Կարապետյանը**:

Ա.Կարապետյանը ծնվել է 1935թ. ապրիլի 20-ին, Էջմիածին քաղաքում, զինծառայողի ընտանիքում: Միջնակարգ կրթությունը ստացել է Գյումրիում: 1953-1958թթ. սովորել և ավարտել է ԵՊՀ երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով ինժեներ-երկրաբանի որակավորում:

1958-1991թթ. Ա.Կարապետյանն աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱ Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտում, զբաղեցնելով գիտաշխատողի, ավագ գիտաշխատողի, կանխատեսումային-մետաղաձևական լաբորատորիայի վարիչի, այնուհետև, 1986-1991թթ., գիտության գծով տնօրենի տեղակալի պաշտոնները: 1960-1963թթ. սովորել է ԵԳԻ ասպիրանտուրայում և 1964թ., հաջողությամբ պաշտպանելով գերմանիումի երկրաքիմիային և հանքաբանությանը նվիրված թեկնածուական ատենախոսությունը, ստացել է երկրաբանա-հանքաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Նրա գիտական հետաքրքրությունների շրջանակն ընդգրկում է Հայաստանի հանքային ֆորմացիաներում հանդիպող հազվագյուտ և ազնիվ տարրերի երկրաքիմիային և միներալոգիային առնչվող հարցերը: Բազմամյա հետազոտությունները Ա.Կարապետյանին հնարավորություն ընձեռեցին Հայաստանի տարբեր՝ պղինձ-մոլիբդենային, ոսկի-բազմամետաղային, պղինձ-հրաքարային ֆորմացիաների հանքավայրերում առաջին անգամ հայտնաբերել հազվագյուտ և ազնիվ այնպիսի միներալներ, ինչպիսիք են գերմանիտը, ռենյերիտը և տելուրիտները, բացահայտել նրանց առաջացման պայմանները և ծագումնաբանական առանձնահատկությունները: Այդ աշխատանքների արդյունքներն ամփոփվեցին «Հազվագյուտ և ազնիվ տարրերը Հայաստանի հանքային ֆորմացիաներում» կոլեկտիվ մենագրության մեջ, որն

արժանացավ Հայաստանի Պետական մրցանակի գիտության բնագավառում (1974թ.):

1979թ. Մոսկվայի Հազվագյուտ տարրերի միներալոգիայի և երկրաքիմիայի ինստիտուտում (ИМГПЭ) Ա.Կարապետյանը հաջողությամբ պաշտպանեց դոկտորական ատենախոսությունը «Փոքր Կովկասի Փամբակ-Ջանգեզուրյան մետաղածնական գոտու հանքային ֆորմացիաները» թեմայով:

Նոր պատկերացումների լույսի ներքո նա կարողացավ ներկայացնել Հայաստանի տարածքի երկրակեղևի սահմաններում հանքայնացման համար բարենպաստ մետաղածնական գոտիների և հանքային հանգույցների առաջացման հնարավորությունները, դասակարգել բազմաէտապային, երբեմն նաև բազմաֆորմացիոն հանքավայրերի տիպերը, առաջարկելով «հանքային ֆորմացիա» հասկացության նոր սահմանում: Սա հնարավորություն է տալիս նույն հանքային ֆորմացիայում խմբավորել հանքավայրեր (օրինակ՝ Սոթքի և Մեղրաձորի ոսկի-տելուր-բազմամետաղային հանքավայրերը), որոնք բնութագրվում են առաջացման յուրահատուկ երկրաքիմիական և երկրաբանական պրոցեսներով: Այս գիտական մոտեցումներն ամփոփվեցին «Փոքր Կովկասի Փամբակ-Ջանգեզուրյան մետաղածնային գոտու ներծին հանքային ֆորմացիաները» մենագրության մեջ (1982թ.), որտեղ տրվում է Փամբակ-Ջանգեզուրյան մետաղածնային գոտու կանխատեսումային-մետաղածնական գնահատականը:

80-ական թվականներին Ա.Կարապետյանը, իր խմբի հետ միասին, հայտնաբերեց և ուսումնասիրեց Գոմշատեղի (Սյունիքի մարզ) ֆումարոլ-սոլֆատարային ծագման օպալիտ-քվարցիտների նոր տիպի բարձրորակ սիլիկահողի հանքավայր միոցենի հրաբխային հաստվածքում:

Ա.Կարապետյանը հեղինակ և համահեղինակ է մի շարք մենագրությունների և շուրջ 150 գիտական աշխատությունների, հրատարակված հանրապետական և միջազգային գիտական մամուլում, ինչպես նաև ձեռագիր հաշվետվությունների և մասնագիտացված երկրաբանական քարտեզների:

Գիտական հետազոտական աշխատանքը նա հաջողությամբ զուգորդել է ակտիվ կազմակերպչական և հասարակական գործունեության հետ. վարել է Հայաստանի ԳԱ արհմիության միացյալ կոմիտեի նախագահի, ԳԱ Նախագահությանն առընթեր ցուցահանդեսային գիտական խորհրդի նախագահի, ինչպես նաև ԳԱ Նախագահության գործերի կառավարիչի պաշտոնները:

1989թ. Ա.Կարապետյանը ընտրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից-անդամ, 1996թ.՝ ակադեմիկոս:

1991-1993թթ. Ա.Կարապետյանը վարել է ՀՀ Ընդերքի և հանքային ռեսուրսների նախարարի պաշտոնը:

Իր արդյունավետ և անխոնջ աշխատանքային գործունեության համար Ա.Կարապետյանն արժանացել է Հայաստանի կառավարական

պարզների, ինչպես նաև Ռուսաստանի ԲԳԱ հուշամեդալների, նրան շնորհվել է Դուբնայի համալսարանի պատվավոր դոկտորի կոչում, նա ընտրվել է Նյու-Յորքի Գիտությունների ակադեմիայի, Հայաստանի և Միջազգային Ճարտարագիտական մի քանի ակադեմիաների անդամ:

1994թ.-ից Ա.Կարապետյանը բնակություն հաստատեց ԱՄՆ-ում, որտեղ, մինչև 2004թ., աշխատել է "Ebarhart and Stone" ընկերությունում ավագ երկրաբանի պաշտոնում՝ մասնակցելով բազմաթիվ նախագծերի ստեղծմանը և իրագործմանը:

Այդ տարիներին Ա.Կարապետյանը, որպես գիտական խորհրդական մասնակցելով հայ-ամերիկայյն ճարտարագիտական ընկերության գործունեությանը, պատվով ներկայացրել է Հայաստանի գիտական նվաճումների ոլորտը: Միաժամանակ նա շարունակել է Հայաստանի երկրաբանական խնդիրներին առնչվող գիտական հետազոտությունները՝ հրատարակելով հոդվածներ և հանդես գալով հայալեզու պարբերականներում Հայաստանի երկրաբանության տարբեր հարցերին նվիրված նյութերով: Նույնիսկ, վերջին տարիներին, արդեն անցած լինելով վաստակած հանգստի, նա միշտ ակտիվորեն հետևում էր Հայաստանում գիտության և, մասնավորապես, երկրաբանական գիտության առջև ծառացած խնդիրներին, ողջունում էր միջազգային համագործակցությանը միտված Հայաստանի երկրաբանների, մանավանդ երիտասարդ գիտնականների ջանքերը:

Ա.Կարապետյանի, երկրաբանության բնագավառում ճանաչված գիտնականի, գիտակազմակերպչական ոլորտի ակտիվ գործչի, ընկերասեր անձնավորության, հոգատար ամուսնու և հոր հիշատակը միշտ վառ կմնա գործընկերների և բոլոր նրան ճանաչողների հիշողության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ Նախագահություն

ՀՀ ԳԱԱ Քիմիական և Երկրի մասին գիտությունների բաժանմունք

ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտ

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություններ Երկրի մասին» տեղեկագրի խմբագրություն